

■ Родныя тапонімы

УЧЭПІСТЫЯ КІБУЦІ І ЗЛАДЗЕЙСКІЯ ЦЯБУТЫ?

«Прашу патлумачыць назву вёскі *Кібуці* (*Брыльцоўскай сельсавет Валожынскага раёна*), у якой я нарадзілася.
А таксама назву вёскі *Цябуты* (*Сугваздаўскай сельсавет Валожынскага раёна*), адкуль паходзіць мой муж.

Тамара Карпук, Маладзечна».

На вашы пытанні адказвае старшыня Рэспубліканскай тапанімічнай камісіі пры НАН Беларусі Ігар КАПЫЛОЎ. Паважаная спадарыня Тамара! Гісторыя Вашай роднай вёскі налічвае больш за 400 гадоў. Упершыню яна ўпамінаецца ў 1614 годзе як сяло ў складзе маёнтка Валожын Ашмянскага павета. На той час паселішча мела назву *Скібуці*. Яно належала славутому роду Чартарыйскіх. У канцы XVIII стагоддзя, а дакладней у 1785 годзе, з'явіўся новы варыянт назвы — *Кібуты*. Письмовыя крыніцы засведчылі, што на той час у вёсцы было 15 двароў. Цікава, што перапіс 1897 года паказваў, што колькасць двароў абсалютна не змянілася на працягу стагоддзя. Нягледзячы на свае невялікія памеры, вёска ў канцы XIX стагоддзя была даволі мнагалюднай: у ёй налічвалася 158 жыхароў. Яшчэ больш насельнікаў было ў пачатку XX стагоддзя — 186 чалавек. А яшчэ больш перад

Вялікай Айчыннай вайной, тады ў вёсцы жыло 225 чалавек.

Усе тры варыянты назвы, зафіксаваныя ў розныя перыяды ў гістарычных крыніцах, сведчаць пра тое, што гэтая назва мае балцкае паходжанне. Таму разгадку яе трэба шукаць, хутчэй за ўсё, у літоўскай мове. Прафесар В. А. Жучкевіч лічыў, што назва *Кібуці* патранімічная, гэта значыць паходзіць ад родавай мянушкі, якая, у сваю чаргу, узыходзіць да літоўскага слова *kibus*, што азначае «учэпісты». Упэўнены, што ваш ліст паслужыць дадатковым стымулам для далейшых пошукаў, што дазволіць атрымаць больш дакладныя звесткі адносна паходжання вашай вёскі.

Вёска *Цябуты* ўпершыню згадваецца ў 1748 годзе. Яна таксама адносілася да маёнтка Валожын, з'яўлялася шляхецкім уладаннем. У спецыяльнай літаратуры змяшчаюцца даволі скупыя звесткі пра гэтую паселішча. Вядома толькі, што ў канцы XVIII стагоддзя ў вёсцы было 17 двароў. К канцы XIX стагоддзя іх колькасць узрасла да 34, а колькасць жыхароў — 201 чалавек. Перад Вялікай Айчыннай вайной у вёсцы ўжо было 49 двароў і 268 жыхароў.

Структура назвы вёскі дае падказку адносна яе паходжання: форма множнага ліку наймення з'яўляецца выражэннем калектыву па родавым прозвішчы або мянушцы заснавальніка паселішча —

Цябут. Прозвішча *Цябут* сустракаецца і ў сучаснай іменаслоўнай сістэме беларусаў, а таксама на тэрыторыях, прылеглых да мяжы з Беларуссю — на Браншчыне, Пскоўшчыне і Смаленшчыне. У Пастайскім раёне Віцебскай вобласці таксама ёсць вёска *Цябуты*, паходжанне назвы якой мясцовы краязнаўца Ігар Пракаповіч тлумачыць ад адпаведнай мянушкі, якая пайшла ад старажытнага славянскага дзеяслова *сцябушыць* (*сцягнуць, украсці*). У такім разе слова *цябут* літаральна азначае «зłodзей». Мы не можам адназначна прыняць такое тлумачэнне і лічым, што разгадку назвы трэба шукаць і ў літоўскай мове, у якой таксама засведчана прозвішча *Чіобутас*. Спадзяюся, што вучоныя ў найбліжэйшы час больш дакладна вызначыць версію паходжання назвы гэтай вёскі.

P.S. Шаноўныя чытачы!
Вас цікавіць, што азначае назва горада, вёскі ці мястэчка, у якіх вы жывяце? А можа, той мясцовасці, адкуль вы родам? Вам хочацца ведаць, адкуль пайшлі найменні пэўных урочышчаў, лясоў, азёр, што размяшчаюцца ў вашай мясцовасці? Тады дасылайце свае лісты з пытаннямі на адрас: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10а, газета «Звязда». Або па электроннай пошце: igumenski@mail.ru з пазнакай «Родныя тапонімы»

■ Факт

МУЗЕЙ СПРАВИЎ НАВАСЕЛЛЕ

Музей гісторыі прыватнага калекцыянавання, які не мае аналагаў, цяпер знаходзіцца ў самым цэнтры Віцебска, насупраць летняга амфітэатра. Раней экспазіцыю можна было ўбачыць у іншым будынку.

Створаны музей у 1993 годзе. У 2012-м было прынята рашэнне размясціць яго ў помніку архітэктуры — будынку першай гарадской электрастанцыі, пашырыўшы экспазіцыю для паказу найбольш цікавых прадметаў са збораў іншых калекцыянераў.

— Гэта наш філіял. У музеі можна ўбачыць больш за 1200 экспанатаў. Сярод іх — прадметы археалогіі, зброя, фарфор, вышыўка, камеі, курыльныя прылады. Прадстаўлены таксама скульптура, манеты, памятныя і ўзнагародныя медалі і знакі. Ёсць і выставачная зала, дзе плануецца прадстаўляць іншыя калекцыі, як з музейных, так і прыватных збораў, — расказвае дырэктар Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Глеб САВІЦКІ.

На рамонт будынка патрацілі больш за 4,4 мільярды (да дэнамінацыі) рублёў. На стварэнне экспазіцыі — каля 700 мільёнаў.

У музеі падчас адкрыцця.

На ганаровай цырымоніі адкрыцця прысутнічалі прадстаўнікі мясцовай улады, якія павіншавалі музейных работнікаў з прыемнай падзеяй.

Аляксандр ПУКШАНСКІ. pukshanski@zviazda.by

Даты

Падзеі

Людзі

8 ВЕРАСНЯ

Сёння — Міжнародны дзень салідарнасці журналістаў, які штогод праводзіцца па рашэнні IV кангрэса Міжнароднай арганізацыі журналістаў (Бухарэст, май 1958 года) у памяць аб чэшскім журналісце Юліусе Фучыку, пакаранага гітлераўцамі 8 верасня 1943 года.

1504 год — у Фларэнцыі ўстаноўлена скульптура Давіда — шэдэўр геніяльнага Мікеланджэла. Скульптура была замоўлена майстру ў 1501 годзе гільдыяй гандляроў воўнай. Майстар працаваў над ёй 2 гады. Статуя вышынёй 5 метраў ваżyць больш за 6 тон. Яна была зробленая Мікеланджэла з маналітнай груды мармуру, здабытай у адным з кар'ераў недалёка ад горада Карара. Камень спачатку 40 гадоў праляжаў ва ўнутраным двары Фларэнтыйскага сабора, перш чым Мікеланджэла ўзяўся

за яго. Завяршыўшы скульптуру, ён яшчэ 4 месяцы займаўся апрацоўкай і паліроўкай мармуру, перш чым скульптура была прадстаўлена публіцы.

1941 год — Дзяржаўны Камітэт абароны прыняў пастанову аб стварэнні новага роду войскаў — гвардзейскіх мінамётных частак (рэактыўнай артылерыі). Першым камандуючым стаў ваенны інжынер I рангу В. Абарэнкаў.

1941 год — 75 гадоў таму нацысцкая войска выйшла да Ладажскага возера ў раёне Шлісельбурга і блакавалі Ленінград з сушы. У гэты дзень варожая авіяцыя здзейсніла першы масіраваны налёт на горад, скінуўшы на яго за лічаныя хвіліны больш як 6,5 тысячы запальных бомбаў. Пачаліся 900 блакадных дзён і начэй абложанага горада.

1946 год — 70 гадоў таму нарадзіўся (г. Глуск) Іван Людвігавіч Акуліч, беларускі эканаміст, доктар эканамічных навук, прафесар. Даследуе пытанні прымянення эканоміка-матэматычных метадаў у вырашэнні эканамічных задач, метадалогію выкарыстання маркетынгу ў розных сферах і галінах дзейнасці. Аўтар першага ў Беларусі падручніка па маркетынгу.

Было сказана

Сяргей ГРАХОЎСКІ, паэт, прэзаік, перакладчык:
«Не прыйдзе шчасце без прычыны,
Без мужнасці не выстаіць баец,
Без гора не прарэжучца маршчыны,
Без веры не загоіцца рубец».

СЁННЯ

Сонца

	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск —	6.30	19.42	13.12
Віцебск —	6.18	19.34	13.16
Магілёў —	6.21	19.31	13.10
Гомель —	6.19	19.27	13.08
Гродна —	6.46	19.57	13.11
Брэст —	6.49	19.56	13.07

Месяц

Маладзік 01.09—08.09.
Месяц у сузор'і Стральца.

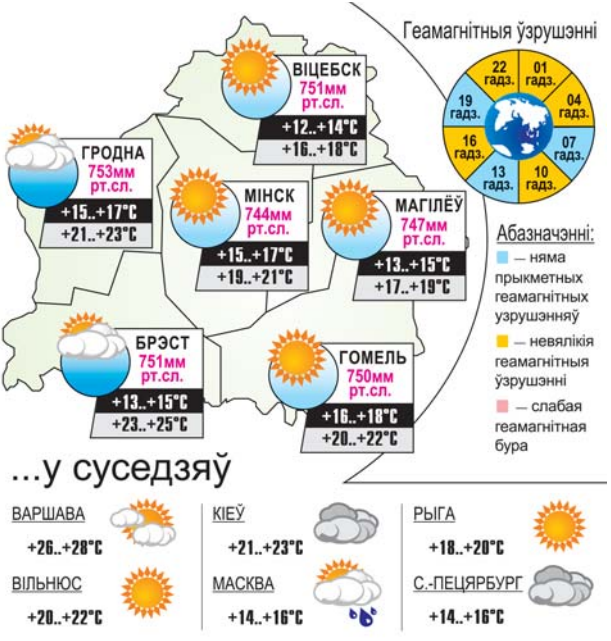
Імяніны

Пр. Наталлі, Віктара, Георгія, Дзмітрыя, Пятра, Рамана.
К. Адрыяны, Марыі.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

ЗАЎТРА

УСМІХНЕМСЯ

Па аэрапорце жанчына цягне п'янага мужа:

— Вова, як ты мне надакучыў са сваёй гарэлкай! У мяне закіпаюць мазгі ад думкі, як цябе дацягнуць да дому!..

— Ганначка, я хачу даведацца, дзе мы знаходзімся?

— У аэрапорце!

— А што мы робім у аэрапорце?

— Што, што — з Егіпта вяртаемся!

— Ды ты што?! Ну, і як там?..

Прапанаваў жонцы план рэструктурызацыі шлюбнага абавязку.

Абавязла мяне баязліўцам і прыстрашыла дэфолтам майму алкабару.

Аб'ява:

«За невялікае ўзнагароджанне прыскачу да вашага пад'езда на белым кані і ў касцюме прынца, бабкам ля пад'езда скажу, што па вас».

Малюнак Аляксандра КАРПІШКЕВІЧА.